

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра нової та новітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

д.х.н., проф. Холін Ю.В.

“ _____ ” _____ 2016 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Історіографія історії новітнього часу»

для студентів V курсу історичного факультету

спеціальність (напрямок) – 7.02030201 “спеціаліст”, історія
спеціалізація – нова та новітня історія
факультет – історичний

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“ 20 ” вересня 2016 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Сайпанова А. О., кандидат історичних наук, ст. викладач.

Програму схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії

Протокол від “ 31 ” серпня 2016 року № 1

Завідувач кафедри д.і.н., проф. Станчев М. Г.

_____ Станчев М. Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від “ 9 ” вересня 2016 року № 1

Голова методичної комісії історичного факультету

_____ Тумаков О. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Історіографія новітнього часу для спеціалістів” складена відповідно до освітньо-професійної підготовки спеціалістів напряму “історія” спеціальності “історія та археологія”, спеціалізації “нова та новітня історія”, «археологія», «архівознавство», «історіографія та джерелознавство», «історія стародавнього світу та середніх віків», «історія України», «Історія Східної Європи».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія історичної науки у країнах Західної Європи і Північної Америки у XX – XXI ст.; теоретичне підґрунтя історичних концепцій; головні напрямки західної історіографії, їх ідейно-політичні та філософські особливості.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Історіографія Англії та Франції у XX – XXI ст.

Розділ 2. Історична наука та історіографія Федеративної Республіки Німеччині та Сполучених Штатів Америки у XX – XXI ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення історії історичної науки у країнах Західної Європи і Північної Америки у XX – XXI ст.; теоретичного підґрунтя історичних концепцій; головних напрямків західної історіографії, їх ідейно-політичних і філософських особливостей.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння основних етапів в розвитку історіографії нового та новітнього часу і історико-філософської думки, проблемної історіографії з ключових питань історії Західної Європи і США та їх особливостей.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- знати суспільні умови розвитку історичної науки у Західній Європі і США у новітній час; суть суспільно-політичних і філософських концепцій, з позицій яких вивчався історичний процес; теоретико-методологічні принципи історичного пізнання у новітній час; головні напрямки проблемної історіографії у національних історичних науках; творчість і основні наукові праці найвидатніших представників історичної думки;

- вміти орієнтуватися у теоретичній і проблемній історіографії XX – XXI ст.; узагальнювати і систематизувати історіографічний матеріал; використовувати порівняльно-історичний метод аналізу історичних концепцій, історіографічних шкіл і напрямків.;

- придбати уміння кваліфіковано оформлювати історіографічний фрагмент письмових робіт.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 0203 гуманітарні науки	НОРМАТИВНА	НОРМАТИВНА

Розділів - 2	Напрямок підготовки “історія”	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - курсові, дипломні роботи спеціалістів		5-й	
Загальна кількість годин — 90 (30 аудиторних та 60 самостійної роботи)		Семестр	
		10-й	
		Лекції	
		30 год.	
		Практичні, семінарські	
		Немає год.	Немає год.
		Самостійна робота	
		60 год.	Немає год.
		ІНДЗ: курсові, дипломні роботи спеціалістів	
		Вид контролю: поточний - контрольні роботи, підсумковий - іспит	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,1 год. самостійної роботи студента - 4,3 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст 7.02030201		

3.

4. Виклад змісту навчальної дисципліни

Розділ 1. Історіографія Англії та Франції у ХХ – ХХІ ст. (теми 1 — 4)

Тема 1. Англійська історіографія 1918 – 1945 рр.

Теоретико-методологічне підґрунтя британської історичної науки. Криза ортодоксального позитивізму. Пошук нових підходів вивчення минулого. Концепція всесвітньо-історичного процесу у трудах А. Дж. Тойнбі «Осягнення історії». Критика підґрунтя позитивістської методології у працях Р. Дж. Коллінґвуда, концепція «історичного розуміння». Критика вігсько-ліберальної концепції в творах англійських істориків 20 – 30-х років. Критичні роботи Г. Баттерфілда. Зміна у структурі історичного знання в 20 – 40-х роках. Вивчення дипломатичної, імперської і колоніальної історії Великої Британії. Вивчення британської історії XVII – XVIII ст. Труды історика консервативного напрямку Л. Б. Неміра. Новаторство дослідницької методики Л. Б. Неміра. Формування економічної історії. Складання соціальної історії. Проблеми соціальної історії у трудах ліберальних і радикально-демократичних істориків. Твір Дж. М. Тревельяна «Соціальна історія Англії». Англійська революція у трудах економічних та соціальних істориків. Дослідження Р. Тоуні. Проблематика «трудоваї, робітничої історії». Праця Дж. Д. Коула.

Тема 2. Англійська історіографія післявоєнного періоду.

Особливості британської історіографії післявоєнного періоду. Структура академічного історичного знання. Теоретично-методологічні основи британської історіографії. Глобальні культурно-історичні побудови А. Тойнбі. Модифікація ортодоксального позитивізму. Індивідуалізуюча історіографія. Труды Б. Баттерфілда, М. Оукшотта, К. Поппера. Критика принципів традиційної (позитивістської, емпіричної, ідеографічної) історіографії. Формування «нової історичної науки». Твори Е. Карра, А. Бріггса, Дж. Пламба, П. Берка. Принципи історичного синтезу і міждисциплінарності.

Зближення ідейно-політичних позицій помірно-ліберальних і консервативних істориків. Ліволіберальне крило і радикально-демократичний напрямок.

Вивчення економічної історії. Роботи Т. Баркера, Дж. Терск, Д. Коулмена. «Нова соціальна історія» - ліберальний, помірно-ліберальний і ліволіберальний напрямок. Ідея «тотальної історії». Праці Е. Томпсона, Кр. Хілла, Р. Хілтона, Л. Мортонна, Г. Перкіна, У. Хоскінса. Вивчення британської історії XVIII – XX ст. Англійська революція XVII століття та її місце в національній історії. Історіографічна полеміка кінця 40 – початку 60-х рр. відносно природи Англійської революції. Труди Р. Тоуні і Х. Тревор-Роупера. Оновлення ліберальної концепції революції у творах Л. Стоуна і Кр. Хілла. Проблематика народних рухів і народної культури у роботах Б. Меннінга. Консервативна концепція «загальної кризи XVII ст.». Вплив «нової історичної науки» на уявлення про зміст британської історії XVII –XIX ст. Проблеми історії промислової революції і формування індустріального суспільства у Великій Британії. Вивчення «робітничої історії» представниками «нової соціальної історії». Проблеми зовнішньополітичної історії у сучасній британській історіографії. Основні тенденції розвитку англійської історіографії наприкінці XX – на початку XXI ст.

Тема 3. Французька історіографія у 1918 – 1939 рр.

Французька історіографія міжвоєнного періоду. Криза позитивістської історіографії, початок перебудови французької історіографії. Виникнення школи «Анналів». Творчість Л. Февра і М. Блока. Ідея створення усеосяжної синтетичної «глобальної» історії. Перехід до нового розуміння змісту і задач історичного мислення. Вивчення соціально-економічної історії у творах Е. Лябрусса. Вивчення Великої Французької революції у 20 – 30-ті роки. Діяльність істориків лівого історіографічного напрямку. Труди А. Мат'єза, звернення до вивчення соціальної історії революції. Творчість Ж. Лефевра. Новаторські праці Ж. Лефевра, присвячені соціально-історичній психології, історії ментальностей. Вивчення робітничого і соціалістичного руху. Праці Ж. Буржена і М. Домманже. Проблеми зовнішньої політики у французькій історіографії 20 - 30-х рр. Роботи П. Ренувена. Зародження марксистської історіографії. О. Корню, Ж. Бріа і А. Собуль.

Тема 4. Французька історіографія в післявоєнний період

Підйом і оновлення французької історичної науки у другій половині XX ст., основні періоди у розвитку французької історіографії післявоєнного часу і її головні напрямки. Історики «другого покоління» школи «Анналів». Наукова творчість Ф. Броделя. Зародження «структурної історії» - початок вивчення різноманітних суспільних структур. Вивчення економічної і соціальної історії. «Кількісна історія». Теорія «кризи старого типу». Наукова діяльність Е. Лябрусса.

Вивчення історії міжнародних відносин. П. Реннувен і Ж. Б. Дюрозель. Перехід від традиційної «дипломатичної історії» до історії міжнародних відносин.

Дослідження проблем Великої Французької революції. Школа Ж. Лефевра. Творчість А. Собуля. Концепція «атлантичної революції» Ж. Годшо. Вивчення

французької історії XVII – XIX вв. Характеристика суспільства «старого порядку» в роботах Р. Муньє. Вивчення народних рухів, робітничого і соціалістичного руху. Колоніальна тема у французькій історіографії. Французька історіографія Другої світової війни. А. Мішель.

Оформлення «нової історичної науки». Творчість Ж. Ле Гоффа і П. Нора. Широке застосування кількісних методів дослідження. Розширення і роздільнення тематики історичних досліджень. Школа «Анналів» у 70 - 80-ті роки. «Третє покоління» школи. Е. Ле Руа Лядюрі і М. Ферро.

Дискусії про Велику Французьку революцію у 70 – 80-х роках. «Ревізіоністський» напрямок. Роботи Ф. Фюре і Д. Ріше. «Якобінський» напрямок. Роботи Г. Лемаршана, К. Мазоріка і М. Вовеля.

Основні тенденції розвитку французької історіографії кінця XX – початку XXI ст.

Розділ 2. Історична наука та історіографія Федеративної Республіки Німеччини та Сполучених Штатів Америки у XX – XXI ст. (теми 5 — 8)

Тема 5. Німецька історіографія у 1918 – 1945 рр.

Криза у німецькій історичній науці після закінчення Першої світової війни. Проблема послідовності чи розриву з минулим. Консервативний напрямок в історіографії. Історична концепція Г. Ріттера. Ліберальний напрямок. Історична концепція Ф. Мейнеке. Ліволіберальна історіографія. Критичний аналіз німецької історії у творах І. Цикурша і Ф. Валентіна. Радикально-демократичний напрямок. Х. Хінтце, Г. Майер, В. Хальгартен, Е. Нойман. Соціал-демократична історіографія. Теоретичні концепції в трудах К. Каутського. Типологія демократії у роботах А. Розенберга.

Історіографія в нацистській Німеччині.

Тема 6. Історична наука і історіографія у Федеративній Республіці Німеччини

Головні тенденції розвитку і основні напрямки історичної науки. Консервативний напрямок наприкінці 40-х – 50-ті рр. Проблема нацизму і німецького мілітаризму у трудах Г. Ріттера. Апологетика німецької історії у роботах Г. Шопса і В. Хубача. Дискусія у західнонімецькій історичній науці – поворотний пункт у розвитку історичної думки. Наукова творчість Ф. Фішера. Становлення соціальної історії. Історична концепція неоліберального історика В. Конце. Гейдельберзька школа В. Конце. Проблеми структурно-соціальної історії у трудах Г. Ротфельса, Т. Шидера, Г. Ю. Пуле. Історія німецького робітничого і соціал-демократичного руху. Роботи Р. Кюня. Розмежування в середині неоліберального напрямку в 70-ті рр. Утворення соціал-критичної школи в історіографії ФРН.

Роботи соціал-критичного історика Ю. Коккі. Системно-аталітичні методи у дослідженнях В. Моммзена. Концепція німецької історії Г.-У. Велера. Оформлення

компромісного неісторичного напрямку, піднесення нарративної літератури. Історія повсякденності - новий напрямок в історіографії ФРН.

Проблема націонал-соціалізму у сучасній німецькій історіографії. Спроба типологічного аналізу фашизму Е. Нольте. Комплексний аналіз націонал-соціалізму в трудах К. Брахера. Роботи І. Феста, Г. Шульца, В. Шидера, Г. Вінклера. Дискусія про сутність і уроках нацизму в історіографії ФРН у 80-ті роки.

Основні тенденції розвитку ФРН наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 7. Історіографія США в 1918 – 1939 рр.

Розвиток американської історичної науки у міжвоєнний період. Укріплення позицій ліберально-реформістського («прогресистського») напрямку. Метод історичного синтезу істориків-прогресистів. Історичні концепції Ч. Бірда і А. Шлезінгера-старшого. Ідея соціального конфлікту як фактор американського історичного розвитку.

Консервативний напрямок у вивченні американських революцій ХVІІІ – ХІХ ст. Роботи Ч. Ендрюса і У. Філіпса. Дж. Коммонс і його школа у 20-30-х рр. Ліворадикальний напрямок у американській історіографії. Труді В. Паррінгтона. Становлення професійної негритянської історіографії. Дослідження К. Вудсона і У. Дюбуа.

Історіографія зовнішньої політики. Традиціоналісти, ліберали, радикали. Роботи Д. Перкінса і С. Біміса. Радикальна критика С. Нірінга і Дж. Фрімена. Участь американських істориків у національних дебатах по поточним зовнішньополітичним проблемам у другій половині 30-х років.

Тема 8. Історична наука і історіографія в США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Ідейна і методологічна переорієнтація американської історіографії після Другої світової війни. Занепад прогресистського напрямку. Теорія «узгоджених інтересів» в історіографії США кінця 40-х – 50-х років і її застосування в трудах консервативного і неоліберального напрямків. Консервативний напрямок і трактовка американських революцій. Роботи Л. Харца, Д. Бурстіна і Р. Брауна. Проблеми соціального реформізму у неоліберальній історіографії. Роботи Р. Хофстедера і А. М. Шлезінгера-молодшого.

Історіографія зовнішньої політики. Школи «політичного ідеалізму» і «реальної політики».

Теоретично-методологічні змінення у американській історичній науці 60 -80-х рр. Вплив на розвиток історіографії теорій «індустріального» і «нового індустріально суспільства». П'ять стадій історії людства У. Ростоу. Твір Дж. Елбрейта «Нове індустріальне суспільство». Нова ліва історіографія. Радикально-демократичний напрямок 70 – початку 80-х років, перегляд американського історичного досвіду з позицій світогляду.

Формування «нової історичної науки» - головне явище сучасного етапу у розвитку історіографії США. Школа «нової історичної науки»: «нова економічна історія», «нова

соціальна історія», «нова політична історія». Теоретично-методологічні основи і значення «нової історичної науки».

Неоконсервативна історіографія 70 – початку 90-х років.

Вивчення зовнішньополітичної історії у 70 - 90-ті рр. радикально-демократичний напрямок. «Постревізіоністський синтез».

Основні тенденції розвитку американської історіографії кінця XX – початку XXI ст.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні	лаб.	індивідуальні	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Історіографія Англії та Франції у XX – XXI ст.						
Тема 1. Англійська історіографія 1918 – 1945 рр.	8	3	-	-	-	5
Тема 2. Англійська історіографія післявоєнного періоду	11	5	-	-	-	6
Тема 3. Французька історіографія у 1918 – 1939 рр.	8	3	-	-	-	5
Тема 4. Французька історіографія в післявоєнний період	11	5	-	-	-	6
Разом за розділом 1	38	16	-	-	-	22
Розділ 2. Історична наука та історіографія Федеративної Республіки Німеччини та Сполучених Штатів Америки у XX – XXI ст.						
Тема 5. Німецька історіографія у 1918 – 1945 рр.	8	3	-	-	-	5
Тема 6. Історична наука і історіографія у Федеративній Республіці Німеччини	10	5	-	-	-	5
Тема 7. Історіографія США в 1918 – 1939 рр.	8	3	-	-	-	5
Тема 8. Історична наука і історіографія в США у другій половині XX – на початку XXI ст.	8	3	-	-	-	5
Разом за розділом 2	34	14	-	-	-	20
Усього годин	72	30	-	-	-	42

5. Семінарські (практичні і лабораторні) заняття – не передбачені навчальним планом

6. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1.	Англійська історіографія 1918 – 1945 рр.	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
2.	Англійська історіографія післявоєнного періоду	6	індивідуальна співбесіда, написання реферату
3.	Французька історіографія у 1918 – 1939 рр.	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
4.	Французька історіографія в післявоєнний період	6	індивідуальна співбесіда, написання реферату
5.	Німецька історіографія у 1918 – 1945 рр.	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
6.	Історична наука і історіографія у Федеративній Республіці Німеччині	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
7.	Історіографія США в 1918 – 1939 рр.	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
8.	Історична наука і історіографія в США у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.	5	індивідуальна співбесіда, написання реферату
	Разом	42	

Додаткова література, що вивчається студентами:

1. Репина Л. П. Социальная история в историографии XX века. – М., 2001.
2. Февр Л. Бои за историю. – М., 1991.
3. Фюре Ф. Прошлое одной иллюзии. – М., 1998.
4. Мерцалова Л. Германский фашизм в новейшей истории ФРГ. – Воронеж, 1990.
5. Тишков В. А. История и история США. – М., 1985.
6. Шлезингер-мл. Циклы американской истории. – М., 1992.

7. Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: написання кваліфікаційних робіт спеціалістів.

8. Методи навчання: проблемно-тематичний; аналізу і синтезу; порівняльний; інтерактивний.

9. Методи контролю: *письмова робота, підготовка реферату, індивідуальна співбесіда, письмовий іспит.*

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування і самостійна робота								Екзамен	Сума
Розділ 1				Розділ 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60	100
5	5	5	5	5	5	5	5		

1-й і 2-й тематичні розділи закінчуються письмовою контрольною роботою; максимальна кількість балів – 40.

Критерії оцінювання:

40 балів – надано вичерпну відповідь на питання;

25 балів – надано в основному вірну відповідь на питання;

15 балів – надано частково вірну відповідь на питання;

8 балів – надано окремі вірні відповіді на питання;

0 балів – відсутність відповіді на питання.

Підсумковий семестровий контроль – закінчується письмовою контрольною роботою, максимальна кількість балів 60.

60 балів – надано вичерпну відповідь на питання;

45 балів – надано в основному вірну відповідь на питання;

30 балів – надано частково вірну відповідь на питання;

15 балів – надано окремі вірні відповіді на питання;

0 балів – відсутність відповіді на питання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	ВІДМІННО	ЗАРАХОВАНО
70-89	ДОБРЕ	
50-69	ЗАДОВІЛЬНО	

<i>1-49</i>	<i>НЕЗАДОВІЛЬНО</i>	<i>НЕ ЗАРАХОВАНО</i>
-------------	---------------------	----------------------

Питання до письмового екзамену:

1. «Нова історична наука» у США і її школи.
2. Початок перебудови французької історіографії у 1920 – 1930-ті рр.
3. Соціально-критична школа в історичній науці ФРН. Ю. Кокка і Г.-У. Веллер.
4. Розвиток історичної думки у Франції в 30 – 40-ті рр. XIX ст.
5. Радикально-демократичний напрямок в історіографії США 70 – 80-х рр. XX ст.
6. Школи «політичного ідеалізму» і «реальної політики» в історіографії зовнішньої політики США.
7. Основні напрямки німецької історіографії у 1918 – 1933 рр.
8. Проблеми націонал-соціалізму в сучасній історіографії ФРН.
9. «Неоісторизм» і «історія повсякденності» в історичній науці США.
10. Англійська історична наука і історіографія у 1918 – 1945 рр. Напрямки, школи, тенденції.
11. Проблематика американської історіографії у 1920 – 1930 рр.
12. Теоретичні основи і напрямки британської історіографії другої половини XX ст.
13. Становлення соціальної історії в ФРН. Наукова творчість Ф. Фішера і В. Конце.
14. Загальна характеристика історіографії міжвоєнного періоду (1918 – 1939 гг.).
15. Історіографія США у кінці 40-х – 50-х рр. XX ст.
16. Тенденції розвитку і основні напрямки історіографії ФРН у другій половині XX ст.
17. Наукова діяльність Ф. Броделя.
18. Консервативний напрямок в історіографії ФРН кінця 40-х – 50-х рр. Наукова діяльність Г. Ріттера.
19. Теорії «індустріального» і «нового індустріального» суспільства У. Росту і Дж. Гелбрейта; їх вплив на історичну науку США 60-80-х рр. XX ст.
20. Західноєвропейська історична наука і історіографія США у другій половині XX – початку XXI ст.

21. Консервативний і неоліберальний напрямки в американській післявоєнній історіографії. Наукова діяльність Р. Хофстедтера.
22. «Нова історична наука» у Франції.
23. Основні напрямки, тенденції і школи історичної науки США в 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
24. Теорія «узгоджених інтересів» у історіографії США в кінці 40-х – 50-х рр. ХХ ст.
25. Теоретичні і методологічні основи британської історіографії в 1918 – 1945 гг. Наукова діяльність А. Тойнбі.
26. Основна проблематика французької історіографії міжвоєнного періоду.
27. Проблематика французької історіографії в 1945 – 1975 рр.
28. «Ревізіоністський» напрямок у французькій історіографії 1970 – 1980 рр.
29. Проблематика англійської історіографії другої половини ХХ ст.

11. Рекомендоване методичне забезпечення

Базова література

- Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. – Львів, 2007.
- Историография новой и новейшей истории стран Европы и Америки: Учебник для студентов исторических факультетов. – М., 1977.
- Историография нового и новейшего времени стран Европы и Америки / Учебное пособие для студентов./- М., 2000.
- Историческая наука в ХХ в. Историография нового и новейшего времени стран Европы и Америки. – М., 2007.
- Методологические проблемы истории. Учебное пособие. – Минск, 2006.
- Репина Л. П., Зверева В. В., Парамонова М. Ю. История исторического знания. Пособие для вузов. – М., 2006.

Допоміжна література

Література до вступу та до всіх тем

- Барг М.А. Категории и методы исторической науки. – М., 1984.
- Барг М.А. Эпохи и идеи. Становление историзма. – М., 1987.
- Блок М. Апология истории или Ремесло историка. – М., 1986.
- Буржуазные революции XVII – XIX вв. в современной зарубежной историографии. – М., 1986
- Диалог со временем: историки в меняющемся мире. – М., 1996.
- К новому пониманию человека в истории. Очерки развития современной западной исторической мысли. – Томск, 1994.
- Могильницкий Б.Г. Введение в методологию истории. – М., 1989.

- Политическая история на пороге XXI в.: традиции и новации. – М., 1995.
- Репина Л.П. «Новая историческая наука» и социальная история. – М., 1998.
- Репина Л.П. Новые исследовательские стратегии в российской и мировой историографии // Гуманитарные исследования. – 2008. – Вып. 6.
- Репина Л.П. Социальная история в историографии XX века. – М., 2001.
- Савельева И.М., Полетаев А.В. История и время. В поисках утраченного. – М., 1997.
- Современная зарубежная немарксистская историография. Критический анализ. – М., 1989.
- Социальная история: проблемы синтеза. – М., 1994.
- Февр Л. Бой за историю. – М., 1991.
- Экономическая история: проблемы, исследования, дискуссии. – М., 1993.

Література з історіографії Великої Британії

- Виноградов К. Б. Очерки английской историографии нового и новейшего времени. – Л., 1975.
- Грин Д. Р. История английского народа. В 4 т. – М., 1891-1892.
- Зверева Г. И. Организация исторической науки в Великобритании в новое и новейшее время. – М., 1986.
- Коллингвуд Р. Дж. Идея истории. Автобиография. Пер. с англ. – М., 1980.
- Репина Л. П. Современная демократическая историография в Великобритании: организация, проблематика, методология // Проблемы британской истории. – М., 1987.
- Согрин В. В., Зверева Г. И., Репина Л. П. Современная историография Великобритании. – М., 1991.
- Тойнби А. Дж. Постигание истории. Пер. с англ. – М., 1991.
- Шарифжанов И.И. Современная английская буржуазная историография: проблемы, теории и методы. – М., 1984.

Література з історіографії Франції

- Афанасьев Ю.Н. Историзм против эклектики. Французская школа «Анналов» в современной буржуазной историографии. – М., 1980.
- Бродель Ф. История и общественные науки. Историческая деятельность // Философия и методология истории. Под. ред. И.С. Кона. – М., 1977.
- Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV- XVIII вв. В 3 т. Пер. с фр. – М., 1986 – 1992.
- Бродель Ф. Свидетельство историка // Французский ежегодник. – М., 1984.
- Годшо Ж. О книге Ф. Фюре // Французский ежегодник, 1979. – М., 1981.
- Годшо Ж. Альбер Матъез // Французский ежегодник, 1982. – М., 1984.
- Блок М. Апология истории. Пер. с фр. – М., 1986.
- Гуревич А.Я. Историческая наука и историческая антропология // Вопросы философии. – 1988. - № 2.
- Гуревич А.Я. Исторический синтез и школа «Анналов». – М., 1993.
- Далин В.М. Историки Франции XIX – XX вв. – М., 1981.
- Осіпян О.Л. Експериментальна історія: дослідницькі підходи та методи французької історичної школи “Анналів”. – Краматорськ, 2007.
- Собуль А. Жорж Лефевр – историк французской революции // Французский ежегодник, 1959. – М., 1961.
- Собуль А. Жорес, Матъез и история французской революции // Французский ежегодник, 1980. – М., 1982.

Література з історіографії Німеччини

Гавриличев В.А. Теоретико-методологические основы гейдельбергской школы историков // *Методологические и историографические вопросы исторической науки.* – Томск, 1966.

Лампрехт К. История германского народа. В 3 т. – М., 1894-1896.

Мерцалова Л.А. Германский фашизм в новейшей истории ФРГ. – Воронеж, 1990.

Оболенская С.В. История повседневности в современной историографии ФРГ // *Одиссей. Человек в истории.* – М., 1990.

Патрушев А.И. Неолиберальная историография ФРГ. Формирование, методология, концепции. – М., 1981.

Патрушев А.И. Расколдованный мир Макса Вебера. – М., 1992.

Салов В.И. Современная западногерманская буржуазная историография. – М., 1968.

Література з історіографії США

Болховитинов Н.Н. США: проблемы истории и современная историография. – М., 1980.

Болховитинов Н.Н., Согрин В.В. Об основных тенденциях в развитии историографии США // *Современная зарубежная немарксистская историография. Критический анализ.* – М., 1989.

Дементьев И.П. Чарльз Остин Бирд // *Новая и новейшая история.* – 1995. - № 3.

Дементьев И.П. Теория американской исключительности в исторической мысли США // *Вопросы истории.* – 1986. - № 2.

Историография США // *История США.* Т. I. – М., 1983.

Кунина А.Е. США: методологические проблемы историографии, практика исследований. – М., 1988.

Листиков С.В., Станкевич С.Б. Изучение социальной истории в США // *Современная зарубежная немарксистская историография. Критический анализ.* – М., 1989.

Основные проблемы истории США в американской историографии 1861 – 1865 гг. – М., 1974.

Попова Е.И., Станкевич С.Б. Математические методы в американской историографии политической борьбы в конгрессе США // *Американский ежегодник,* 1981. – М., 1981.

Ржешевский О.А. Война и история: Буржуазная историография США во Второй мировой войне. – М., 1984.

Согрин В.В. Критические направления немарксистской историографии США XX века. – М., 1987.

Тишков В.А. История и историки в США. – М., 1985.

Харц Л. Либеральная традиция в Америке. Пер. с англ. – М., 1992.

Шлезингер-мл. А. Циклы американской истории. Пер. с англ. – М., 1992.